

Likt og ulikt fra juridisk spalte

I årets første utgave av Fosterhjemskontakt tar vi et lite overblikk over juridiske endringer av betydning i 2020. Det skjer nå mye på ulike nivå som er av stor betydning for barn og foreldres rettsstilling i Norge.

Dommene mot Norge avsagt av Den europeiske menneskerettsdomstolen (EMD)

Som kjent er Norge dømt av EMD i flere barnevernsaker som foreldre har anlagt mot Norge. Dommene forventes å ha stor betydning for norsk barnevern fremover. Dommene mot Norge gjelder brudd på Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK) artikkel 8 – retten til familieliv. Norge har forpliktet seg til å følge konvensjonen.

Brudd på EMK gjelder norske rettsavgjørelser vedrørende omsorgsovertagelser, tvangsadopsjon og nektelse eller meget restriktive samværsordninger.

Av syv saker mot Norge er Norge frifunnet i to og dømt for krenkelse i fem av sakene. En rekke flere saker mot Norge ligger til avgjørelse i den internasjonale domstolen.

Begrunnelse for at Norge ble dømt i EMD i flere av sakene

Norge kritiseres for altfor restriktive samværsordninger, dårlig begrunnede avgjørelser og for omfattende inngrep som tvangsadopsjon.

EMD kritiserer at de norske rettsavgjørelsene ensidig fokuserer på hensynet til barnet. Det fremgår ikke at de norske avgjørelsene har en begrunnelse som viser at man har foretatt en avveining og balansering av hensyn hvor også foreldrenes interesser ivaretas.

EMD fastslår gjentatte ganger prinsippet om at myndighetene plikter å legge til rette for å gjenforene familier så raskt som mulig etter en omsorgsovertakelse. Dette skal være overordnet for barnevernsakene. Når omsorgen er overtatt og et barn plassert, plikter myndighetene å arbeide mot at barnet kan tilbakeføres til sine foreldre. Ut ifra dette overordnede formålet kritiseres Norge for praksisen med meget begrensede og skjematisk samværsordninger. Dette vil i praksis medføre at muligheten for tilbakeføring ikke blir reell.

EMD trekker også frem at alle barnevernsaker hadde sine særtrekk og at det er opp til nasjonale myndigheter å foreta en forsvarlig avveining. I en rekke tilfeller fastsetter EMD at forhold ikke er forsvarlig avveid. Statene har i utgangspunktet

ganske vid skjønnsmargin i vurdering av omsorgsoverdragelse, og så vidt vi kan se har man ikke i noen av sakene kritisert omsorgsoverdragelsene som sådan.

Høyesterett angir veien videre

Hvilken rekkevidde dommene avsagt av Den europeiske menneskerettsdomstolen skal ha i Norge, fastsettes av Høyesterett som nå i februar 2020, tar flere barnevernsaker til behandling for å angi føringene for norsk barnevern. Det som legges til grunn av prinsipper og retningslinjer i dommene, vil være retningsgivende for barnevernets arbeid, fylkesnemndene og domstoler fremover. Juridisk spalte vil komme tilbake til dette når Høyesteretts avgjørelser foreligger.

Hva sier norske juseksperter på barnevern og menneskerettigheter om betydningen dommene bør få for norsk barnevern

I artikkel skrevet av Sandberg, Saga Kjørholt og Høstmælingen og publisert 1. februar på nettsiden Rett 24.no, fremgår forfatterens syn på konsekvenser av dommene: at dommene gir grunn til visse endringer, men uten at det går på tvers av barnets rettigheter, og det er viktig at det ikke trekkes lenger enn det som det er grunnlag for. Forfatterne peker på at det vil være nødvendig å endre praksis for fastsettelse av samvær ved omsorgsovertagelse. Det er sjeldent behov for å ta stilling til varigheten av plasseringen ved omsorgsovertagelsen, slik det gjøres i dag i stor utstrekning, og samvær bør fastsettes ut fra situasjonen på omsorgsovertagelsestidspunktet. I dag skiller det etter norsk rettspraksis mellom samvær ved langvarig plassering og midlertidig plassering, hvor det ved langvarig plassering gis et meget

– JURIDISK SPALTE –

| Dette er Fosterhjemskontakts juridiske spalte der advokat Marianne Oftedahl tar opp barnevernfaglige spørsmål. Marianne Oftedahl er ansatt i Norsk Fosterhjemforening som advokat og faglig ansvarlig.

knappt og ofte skjematisk fastsatt samvær. Forfatterne anser at avgjørelsene fra EMD ikke betyr at man skal gå over til standardiserte og hyppige samvær, og fremhever at det alltid bør være et samvær som må fastsettes ut ifra en konkret vurdering av hva som er til barnets beste. Her peker man på at det er forskningsbasert kunnskap som må ligge til grunn for vurderingen.

Det vil fortsatt være slik at samvær kan begrenses fordi det anses å være skadelig for barnet, men i tilfelle må dette begrunnes og dokumenteres grundig.

Professor Karl Harald Søvig, professor i rettsvitenskap og dekan ved det juridiske fakultet i Bergen, kommenterer høstens dommer i artikkel på Juridika.no 9. januar 2020. Han peker på at man i norske rettsavgjørelser som gjelder omsorgsovertagelser nesten alltid legger til grunn at det er et langvarig tiltak, og at korrigeringen fra EMD på dette punktet, er på sin plass. Han peker videre på at den saken som vil hittil være av størst praktisk betydning for norsk praksis, vil være K.O. og V.M.-saken. Her ble Norge dømt for fastsetting av for restriktivt samvær. Bortsett fra generelle henvisninger til barns behov for stabilitet hadde verken fylkesnemnda eller tingretten utdypet hvorfor det ville være i strid med barnets beste å se sine foreldre mer enn fire

til seks ganger i året to timer hver gang. Det gjaldt her en jente som var ansett å være normalt fungerende. Hun hadde en alders-adekvat utvikling, og det gikk frem av faktum at samværerne med foreldrene hadde fungert over tid. På bakgrunn av den restriktive samværsfastsettelse konstaterte EMD en krenkelse av artikkel 8.

Ny barnevernlov – proposisjon til Stortinget

Barneminister Ropstad legger proposisjon om ny barnevernlov frem for Stortinget våren 2021. Departementet informerer om at i arbeidet med ny barnevernlov, vil det bli lagt stor vekt på grundige menneskerettslige vurderinger. Dommer fra EMD inngår som bakgrunn for dette arbeidet. Enkelte avgrensede forslag fra høringsnotatet vil bli lagt fram våren 2020 som forslag til endringer i gjeldende lov. Dette gjelder blant annet forslag om å innføre samtaleprosess som varig ordning i fylkesnemnda og krav om årlig tilstandsvurdering i det kommunale barnevernet.

ANDRE ENDRINGER I 2020

Endringer i barnelova i 2020

Barnelova er en lov om barn og foreldres rettsforhold. Alle barn som blir født etter 1. januar 2020, får i utgangspunktet automatisk foreldre med felles foreldreansvar – også foreldre som ikke

bor sammen. Før var det mor som fikk foreldreansvaret hvis mor og far ikke var gift eller samboere ved barnets fødsel. Mødre kan etter de nye reglene melde fra til folkeregisteret innen ett år dersom de ønsker foreldreansvaret alene. Dersom faren likevel ønsker foreldreansvaret, kan han bringe saken inn for retten, som skal fatte en avgjørelse ut fra en vurdering av barnets beste. Far kan melde fra om at han ikke vil ha felles foreldreansvar innen den samme fristen.

Dobbelt statsborgerskap er nå lov

Det er nå tillatt å ha dobbelt statsborgerskap. Nordmenn som har flyttet ut og tatt et annet statsborgerskap, kan nå få tilbake det norske – også folk som har flyttet til Norge, kan nå få lov å ta norsk pass, men også beholde det gamle.

Endringer innen helselovgivningen

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at blant annet får hjemmeboende pasienter med demens krav på aktivitetstilbud som gåturer og dans, det blir dyrere å droppe sykehustimer, kommuner får plikt til å ha ergoterapeut og psykolog, ny forskrift om bivirkninger av legemidler, endringer i tannbehandlingsdekningen, nye krav til organisering av kommunal legevakt, ambulanse og nødsentral. De fylkeskommunale tannhelsetjenestene går nå inn i pasient- og brukerombudsordningen og det blir tilskuddsplikt for private som yter helsehjelp.

Lavterskeltilbud – domstol - saker om seksuell trakassering

Diskrimineringsnemnda kan nå vurdere sivilrettslige saker om seksuell trakassering og fatte vedtak om oppreisning og erstatning. Dette lages som et tilbud som skal være et alternativ til domstolene.

Kilder: rett 24.no
Juridika.no

